

3. V. Buric, Stara gimnazijska knjižnica kao cjelina u knjižnici Muzeja Slavonije, Osječki zbornik 21, 1991., 175 str.
4. Društveni vjesnik, Carniloa 6, 1915., 79.
5. Ljubljana, 1988. (Situla 27).
6. Na primjer za Varaždin imamo izvješće gimnazije za 1823., 1827., 1828., 1842., 1843. i 1856., djevojačke ursulinske škole za 1860. i pučke škole za 1842. godinu.
7. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1966.
8. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1966.
9. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1966.
10. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.
11. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1995.
12. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.
13. Prvi put je bio reproduciran 1966. godine – Mladinska knjiga, drugo faksimilirano izdanje priprema Nova revija i pretpostavlja se da će izići u studenom 1998.
14. Uvodnik faksimiliranim izdanjima i prije svega slijedeći prilozi – Tri dragocjene stečevine Knjižnice Narodnog muzeja, Knjižnica 26, 1982., 207 str; Mandelčevići ljubljanski tiskovi u Knjižnici Narodnog muzeja, Kronika 11, 1963., 51 str; Prvi (protestantski) tiskar u Sloveniji Janez Mandelc, Povijesni časopis 47, 1993., 509 str.
15. Museumsbibliotheken in Bayern, Bibliotheks-Forum Bayern 16, 1988., 115 str.
16. Izgled specijalnih muzejskih knjižnica, Knjižnica 37/4, 1993., 83 str.

KNJIŽNICA SLOVENSKOGA ETNOGRAFSKOG MUZEJA: OD PRIRUČNE DO MODERNE SPECIJALNE KNJIŽNICE

Nena Židov

Slovenski etnografski muzej

Ljubljana

Počeci knjižnice Slovenskog etnografskog muzeja (u nastavku knjižnica SEM) povezani su s osnivanjem muzeja. Počeci muzeja zalaze u 1921. godinu, kada je na inicijativu Nika Županića u okviru Narodnog muzeja u Ljubljani osnovan

Etnografski institut koji se 1923. godine osamostalio kao Kraljevski etnografski muzej (Vurnik 1926.-1927.:139).

Etnografski je muzej pri odvajanju od Narodnog muzeja dobio veći dio etnoloških zbirki, a isto tako je Narodni muzej novonastalom muzeju ustupio dio književnog fonda za priručnu etnološku knjižnicu (S.n. 1933.:294). U prvim godinama postojanja muzeja sakupljena je literatura iz područja narodnih pjesama, narodne književnosti i narodne medicine (Vurnik 1926.-1927.:142).

Knjižnica nije imala odgovarajući prostor i opremu, potrebnu literaturu niti knjižničara. Kada je muzej 1930. godine od Dravske banovine zatražio novu zgradu, izražena je i želja za dobivanjem posebnog prostora za knjižnicu (Vurnik 1930.-1931.:212), no muzej je na oboje morao čekati još nekoliko desetljeća. Kada je 1932. godine izvedena prva statistika knjižnica u javnim ustanovama u Sloveniji, knjižnica SEM je bila uvrštena među znanstvene i stručne knjižnice. Knjižnica je raspolagala sa 700 knjiga koje nisu bile obrađene. Bila je otvorena svaki dan od 8 do 14 sati, tj. u vrijeme kada je za posjetitelje bio otvoren i muzej. Godišnje je imala oko 30 posjetitelja koji knjige nisu mogli iznositi (Pivec-Stele 1933: 71,74). Teško si možemo predočiti kako je djelovala knjižnica u kojoj su knjige ležale u muzejskom uredu na podu (S.n. 1933:295). S povećanjem broja predmeta u zbirkama i porastom knjižničnog fonda prostorna skučenost muzeja i knjižnice postajala je sve veća.

Knjižnica se uzdržavala državnim dotacijama (Pivec-Stele 1933.: 74) koje su bile niske. Važnu ulogu pri dobivanju novih publikacija imala je muzejska periodička revija Etnolog koja je počela izlaziti 1927. godine i koju je muzej razmjenjivao s drugim sličnim ustanovama kako kod kuće tako i u inozemstvu. Krug ustanova se tijekom godina širio (Vurnik 1930.-1931.:216).

Kako je u muzeju bilo malo zaposlenih¹, nitko od njih se nije mogao posebno posvetiti knjižnici. 1936. godine muzeju je dodijeljen diplomirani filozof I. Simonič sa zadaćom da uredi muzejsku knjižnicu. Kako je 1938. godine izgubio potporu Fonda za sirotinju, bio je to kraj njegovog rada u muzejskoj knjižnici. Tako je uprava muzeja bila opet ta koja je uz obilje drugog posla preuzela i brigu o knjižnici. U tom razdoblju je knjižnica dobila više knjiga nužnih za djelovanje muzeja, kao i određeni broj rijetkih i dragocjenih knjiga (S.n. 1939.: 155, 156).

Muzejski su djelatnici 1930. godine počeli iz dnevnih listova izrezivati članke s etnološkim sadržajem za hemeroteku. Taj posao se nastavio i nakon Drugog svjetskog rata. Knjižnični fond su dopunjavali temeljnom domaćom i stranom etnološkom literaturom koju su kupovali ili dobivali u zamjenu za Slovenski etnograf. Krajem studenog 1947. godine u knjižnici je bilo ukupno 4525 naslova. Te je godine knjižnica dobila 304 knjiga od Federalnog sabirnog centra. Za tako opsežan fond uprava se nije mogla više brinuti sama. Rad u knjižnici je 1948. godine preuzela muzejska službenica Božidara Pirkovič koja je završila i knjižničarski tečaj. Sve je postajalo jasnije da uredski prostori nisu primjereni za knjige i sve se više iskazivala potreba za posebnim prostorima za knjižnicu (Orel 1948: 118-119).

Godine 1951. knjižnica SEM je bila uvrštena među knjižnice znanstvenih i kulturnih ustanova. Imala je 4751 knjiga i zbirku rukopisa 11.000 narodnih pjesama. Knjižnica je imala abecedni katalog imena. Knjižnicu je još uvijek vodila Božidara Pirkovič (Rijavec, Zidar 1951: 33). Kako je uz poslove u knjižnici u muzeju obavljala još i administrativne i računovodstvene poslove, uprava je već 1953. godine počela razmišljati o zapošljavanju knjižničara koji bi se brinuo samo o knjižnici i muzejskom arhivu (Šarf 1954: 286). Godine 1955. je brigu za knjižnicu preuzela dipl. etnolog Pavla Štrukelj, koja je u muzeju bila zaposlena kao kustos pripravnik za izvaneuropske kulture (Šarf 1957.: 201). Knjižnica je još uvijek djelovala u muzejskom uredu koji je osim ravnateljeve sobe i preparatorske radionice bio jedini radni prostor. U njoj je radilo pet osoba, a osim knjiga tu su još bili i arhiv te fototeka. Knjižnični fond je rastao kupovinom i nabavkom recenzijskih primjeraka, dok je najviše knjiga knjižnica dobivala zamjenom za

Slovenski etnograf. Neprestani rast broja knjiga samo je povećavao prostornu gužvu knjižnice i upravnih prostora muzeja (Šarf 1957.: 201-202, 206-207).

Između 1957. i 1959., knjižnica je dobila dva ormara za knjige i 1.248 novih naslova. Katalogizirano je gotovo 3.000 knjiga i revija. Nastavljen je rad na hemeroteci (Makarovič 1960.: 202, 204). Kadrovske teškoće u knjižnici rješavali su se zapošljavanjem honorarnih djelatnika. 1960. godine nove knjige i revije za tekuću godinu katalogizirao je geograf i student etnologije Bela Sever, a sljedeće se godine u knjižnici honorarno zaposlila knjižničarka Gizela Žigon. Između ostalog, ona je uredila kartoteku o razmjeni Slovenskog etnografa i kartoteku domaćih revija (Štrukelj 1962: 253,255).

1963. godine u muzeju je prvi put kao knjižničarka stalno zaposlena diplomirani etnolog Marija Lah. U tom je vremenu u knjižnici bilo 10.500 monografskih i periodičnih primjeraka. Knjižnični fond je u slijedećim godinama rastao i krajem 1982. godine je obuhvaćao 18700 knjiga. Marija Lah je započela s izradom stvarnog kataloga knjiga, te počela iznova uređivati hemeroteku. Do 1964. godine članci za hemeroteku bili su lijepljeni u za to posebno izrađene velike bilježnice, a nakon navedene godine lijepljeni su na listove formata A4 i po godinama složeni u mape koje su unutar godišta tematski razdijeljene. Mapa svake godine ima na početku kazalo svih članaka. Knjižničarka je vodila brigu i o prodaji, razmjeni te odašiljanju Slovenskog etnografa i izložbenih kataloga, a do 1978. godine je slala i pozive za muzejske izložbe (Lah 1983.: 186-187). Marija Lah je bila muzejska knjižničarka do 1989. godine kada je otišla u mirovinu, a zamijenila ju je dipl. etnolog Bojana Rogelj Škafar.

Upravna zgrada Slovenskog etnografskog muzeja u kojoj je i muzejska knjižnica (foto Igor Omahen, 1997.)

*Kancelarija informatora
Snimio: Igor Omahen, 1998.*

Prave mogućnosti za uređenje knjižnice, koja se zbog pomanjkanja prostora nije mogla odgovarajuće razvijati, pokazale su se 1991. godine. Kustosi su se iz prizemlja preselili u obnovljeni tavanaški prostor zgrade Narodnog muzeja. Tada se knjižnicu prvi put u njezinoj povijesti moglo postaviti u relativno odgovarajući prostor. Muzej je kupio pomične ormare za knjige, a knjižničarka je počela nanovo uređivati knjižnični fond. Počela je sa selekcioniranjem i uređivanjem periodike (Janković 1991.: 212). Slijedeće je godine konačno uređen novi knjižnični prostor, a knjižničarka je rad u knjižnici kao i rad s posjetiteljima počela obavljati u preuređenoj nekadašnjoj ravnateljjevoj sobi. Inventarizirala je, katalogizirala i signirala knjige. U Etnologu³ je počela godišnje objavljivati izbor knjižničnih novosti.

Javila se potreba za elektroničkom obradom knjižnične građe, ali se postavljalo pitanje odgovarajućeg računarskog programa. Knjižničarka je započela unositi u računalu tekuću bibliografiju zaposlenih u muzeju. Prvi unosi monografija u računalu bili su obavljeni 1993. godine pomoću računarskog programa Steve⁴. Od početka 1993. godine do sredine sljedeće godine za unos knjiga u računalu brinuo je Janez Sedej, diplomant komparativne književnosti koji je u muzeju radio kao pripravnik. Važan korak je učinjen 1994. godine kada su monografske publikacije u knjižnici uređene po etnološkoj sistematici. Uređivanje prilika u knjižnici utjecalo je na veći posjet i posuđivanje vanjskim korisnicima (Kogej Rus 1994.: 218-219).

Nakon dvogodišnjih napora knjižnica se 1996. godine uključila u slovenski međuknjižnički on-line sustav Cobiss. U knjižnici je te godine bilo više od 20000 naslova i samo jedan knjižničar nije bio dovoljan. U travnju je u knjižnici honorarno zaposlena diplomirani etnolog i knjižničar Polona Sketelj koja je do kraja godine vodila katalogizaciju periodike. Ministarstvu za kulturu je

podnesen zahtjev da se u knjižnici stalno zaposli još jedna osoba (Kogej Rus 1995.: 411). Knjižničarka Bojana Rogelj Škafar je osim rada u knjižnici 1996. godine preuzela i uredništvo muzejskog glasila Etnolog.

U knjižnici se honorarno zaposlio student knjižničarstva Marko Drpič kako bi se muzejski fond knjiga unijelo u Cobiss. Nakon osposobljavanja i dobivanja licence za unos monografija, krajem 1996. godine počeo je s unosima monografija, a slijedeće je godine osposobljen i za unošenje članaka i bibliografija te za posuđivanje. Tako je knjižnica SEM postala punopravna članica u sustavu Cobiss. Prijelaz na Cobiss knjižnica je iskoristila i za određivanje novih signatura⁵. Knjige pritom opremamo i novim naljepnicama. Publikacije su raspoređene prema geografskom porijeklu, a unutar toga prema tematici (Kogej Rus 1996.: 453). Do kraja 1997. godine je pomoću programske opreme Cobiss obrađeno približno 6% fonda knjižnice. Odlučili smo da ćemo u prvoj fazi iz starog književnog fonda unositi prije svega monografije, koje su vezane uz Sloveniju, te sve novodobivene monografije. Što se tiče članaka, unosimo samo one čiji su autori djelatnici muzeja. Od 1996. godine unosimo u Cobiss

*Prostor za monografije dostupan korisnicima
Snimio: Igor Omahen, 1998.*

bibliografije muzejskih istraživača. U planu nam je i unos periodike, koja obuhvaća približno 70% cjelokupnog fonda knjižnice. Za automatizaciju posuđivanja još nemamo svu potrebnu opremu.

Tako su u 1997. godini Slovenski etnografski muzej i muzejska knjižnica nakon više desetljeća dočekali dugo očekivanu selidbu u vlastitu zgradu, čije je otvorenje bilo 5. lipnja. Knjižnica se za selidbu naravno počela pripremati već ranije, jer je knjižnični fond do selidbe narastao na gotovo 25.000 knjiga. Kako knjižnica još neko vrijeme nakon selidbe nije bila uključena u informatičku mrežu, donekle je zaostao rad na unošenju monografija u Cobiss. Nakon višegodišnjih nastojanja knjižnica

je u prosincu 1997. dobila još jedno radno mjesto na koje je došla kustos-knjižničar Nena Zidov. Tako su u knjižnici od kraja 1997. godine stalno zaposlene dvije osobe i jedna osoba honorarno.

Selidbom je knjižnica dobila novi prostor kako za knjige tako i za zaposlene, a svakako treba spomenuti i čitaonicu. Dok je prije cjelokupni fond bio u skladištu i do njege je imala pristup samo knjižničarka, novi prostori knjižnice organizirani su tako da su sve monografije i dio periodike dostupni korisnicima. Kako su monografije postavljene tematski, korisnici mogu, ako žele, sami potražiti knjige koje ih zanimaju. Prostore knjižnice, koja ukupno obuhvaća 200 četvornih metara, čine dva ureda (za knjižničara i katalogizatora), prostor za informatora, prostor za periodiku, prostor za monografije dostupan korisnicima i čitaonica. Kao i čitav muzej i knjižnica je povezana s mrežom koja omogućuje zaposlenima i korisnicima pristup Internetu, a preko njege i Cobissu. Knjižnica je za posjetitelje otvorena od utorka do petka od 9 do 12 sati, a utorkom i poslijepodne. Među središnje zadaće knjižnice SEM koja ima status specijalne knjižnice, ubraja se i posudba građe, nabavljanje novih publikacija, unošenje u Cobiss, posredovanje raznih informacija,

Čitaonica

Snimio: Igor Omahen, 1998.

oblikovanje hemeroteke, sakupljanje bibliografije zaposlenih u muzeju i razmjena te prodaja publikacija Slovenskog etnografskog muzeja. Knjižničarke su ujedno urednice Etnologa i Knjižnice Slovenskog etnografskog muzeja. Knjižnica SEM je javna knjižnica, a među posjetiteljima su, osim muzejskih kustosa, etnolozi te predstavnici srodnih struka i studenti. Često se knjižnici obraćaju i obrtnici, izrađivači proizvoda domaćih obrta, osmoškolci i srednjoškolci, zatim kostimografi i brojni drugi koji pokušavaju pri svom radu koristiti slovensku etnološku kulturnu baštinu.

Prijevod sa slovenskog: PROFIKON

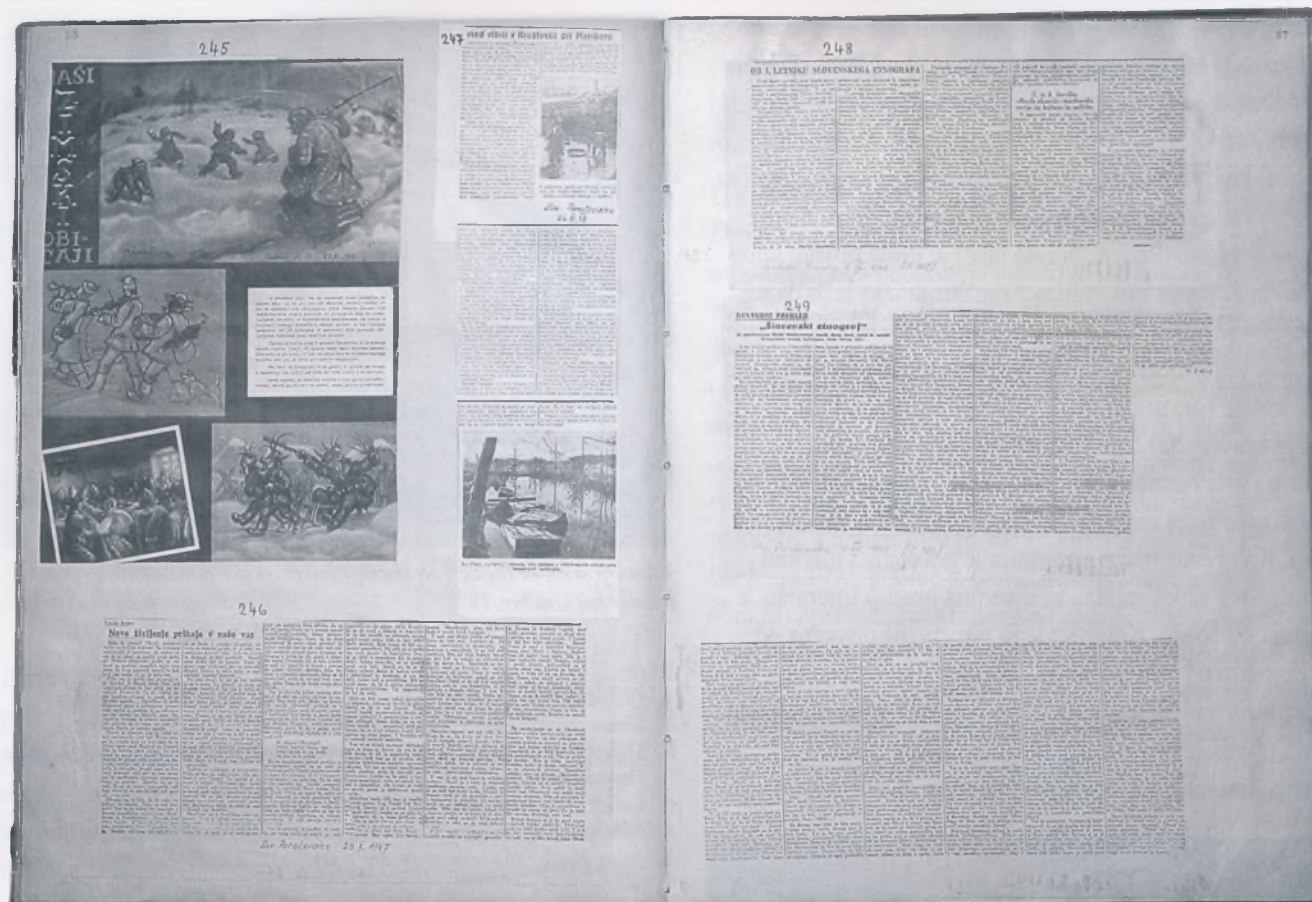
Valvasorjeva knjiga *Die Ehre des Herzogthums Krain* iz godine 1689.
Snimio: Igor Omahen, 1998.

Bilješke:

- Godine 1932. u muzeju su bili zaposleni ravnatelj dr. Niko Županić, asistent dr. Stanko Vurnik, učiteljica Mia Brejc i restaurator Maksim Gaspari.
- Muzejsko periodično glasilo Etnolog je nakon drugog svjetskog rata promijenilo ime u Slovenski etnograf.
- Godine 1991. je muzejsko glasilo Slovenski etnograf opet preimenovano u Etnolog.
- Računalski program koji je za potrebe knjižnice izradio Primož Jakopin.
- Bojana Rogelj Škafar je nove signature za gradivo knjižnice SEM oblikovala u suradnji sa stručnjacima iz IZUM-a i na temelju šifrnika knjižnice Odjela za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani. Kao temelj za određivanje služila joj je etnološka sistematika s podjelom etnoloških sadržaja na materijalnu, socijalnu i duhovnu kulturu.

Literatura:

- JANKOVIČ, Darinka: Slovenski etnografski muzej u godini 1990/91. V: Etnolog 1, 1991., str. 209-213.
- KOGEJ RUS, Sonja: Izvješće Slovenskog etnografskog muzeja u razdoblju 1991/92. V: Etnolog 2/2, 1992., str. 387-400.
- KOGEJ RUS, Sonja: Slovenski etnografski muzej u 1993. i 1994. V: Etnolog 4, 1994., str. 212-230.
- KOGEJ RUS, Sonja: Slovenski etnografski muzej u 1995. godini. V: Etnolog 5, 1995., str. 400-412.
- KOGEJ RUS, Sonja: Slovenski etnografski muzej u 1996. godini. V: Etnolog 6, 1996., str. 441-456.
- KOGEJ RUS, Sonja: Slovenski etnografski muzej u 1996. godini. V: Glasnik Slovenskog etnološkog društva 37, br. 1-2, 1997, str. 76-80.
- KOGEJ RUS., Sonja: Slovenski etnografski muzej u 1997. godini. V: Etnolog 7, 1997., str. 409-435.
- LAH, Marija: Knjižnica. V: Slovenski etnograf 32, 1980.-1982. (izišlo 1983.), str. 184-189.
- MAKAROVIČ, Marija: Rad Etnografskog muzeja u Ljubljani između 1957. i 1959. V: Slovenski etnograf, 13, 1960., str. 201-208.
- OREL, Boris: Etnografski muzej u Ljubljani, njegov rad, problemi i zadaće. V: Slovenski etnograf 1, 1948., str. 107-120.
- PIVEC-STELE, Melita: Naše knjižnice. V: Glasnik Muzejskog društva za Sloveniju 13, 1932., str. 71-92.
- RIJAVEC, Josip, ZIDAR, Marija: Slovenske knjižnice – Ljubljana: Društvo knjižničara Slovenije, 1951.

Hemeroteka

Snimio: Igor Omahen, 1998.

ROGELJ ŠKAFAR, Bojana: Odnosi i povezanosti između dokumentacije i knjižničke građe te dokumentacije muzejskih predmeta u Slovenskom etnografskom muzeju. V: Etnolog 3, 1993., str. 306-308.

ROGELJ ŠKAFAR, Bojana: Slovenski etnografski muzej – šetnja kroz vrijeme i samo djelomično kroz prostor = The Slovene Ethnographic Museum – a journey through time and only partly through space = Le Musée ethnographique slovene – promenade a travers le temps et en partie a travers l'espace. – Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 1993.

SMERDEL, Inja: Projekt, nazvan Slovenski etnografski muzej = The project called "The Slovene Ethnographic Museum". V: Etnolog 6, 1996., str. 17-58.

(S.n.): Državni Etnografski muzej u Ljubljani u godinama 1931.-1933. V: Etnolog 5/6, 1933., str. 295-298.

(S. n.): Etnografski muzej u Ljubljani 1. 1934. V: Etnolog 7, 1934., str. 193-194.

(S. n.): Etnografski muzej u Ljubljani između 1936. i 1938. V: Etnolog 12, 1939., str. 152-156.

ŠARF, Fanci: Rad Etnografskog muzeja u Ljubljani od 1.12.1947. do 31. 12. 1953. V: Slovenski etnograf 6/7, 1953.-1954. (izišlo 1954.), str. 285-300.

ŠARF, Fanci: Rad Etnografskog muzeja u Ljubljani od 1. siječnja 1954. do prosinca 1956. – V: Slovenski etnograf 10, 1957., str. 201-211.

ŠTRUKELJ, Pavla: Rad Etnografskog muzeja u Ljubljani tijekom 1960.-1961. V: Slovenski etnograf 15, 1962., str. 253-258.

(VURNIK, Stanko): Mjesni etnografski muzej u Ljubljani, njegova povijest, rad, planovi i potrebe. V: Etnolog 1 1926.-1927., str. 139-144.

(VURNIK, Stanko): Mjesni etnografski muzej u Ljubljani u 1928. godini. V: Etnolog 3, 1929., str. 196-199.

(VURNIK, Stanko): Mjesni etnografski muzej u Ljubljani u 1929./30. V: Etnolog 4, 1930.-1931., str. 212-217.